

Dimitrije Rašović

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje, Nikšić

CRNA GORA I OLIMPIZAM

1. UVOD

U Povelji kralja Milutina Crna Gora se pod sadašnjim imenom pojavljuje 1276.god. Ime je dobila po visokim jelama koje su prekrivale brda Lovčena sve do njegovih samih vrhova, dajući zemlji, posmatranoj sa mora, crni i sumorni izgled.

Ljepota crnogorskih prostora puna je kontrasta, o čemu najbolje svjedoče njene tri regije Primorska regija, Srednje regija Crne Gore i Planinsko dolinska regija. Toliko leda i snijega na planinama sjevera, a toliko tople klime primorja; toliko kamena; a toliko zelenih ravnica; toliko ratovanja, a toliko slobode. Iako pripada Mediteranskim zemljama, Crna Gora je planinsko područje jer 60% njene teritorije odnosi se na reljef preko 1000 m nadmorske visine. Svojim položajem Crna Gora pripada Srednjem Mediteranu, odnosno Južnoj Evropi.

Navedene regije odnosno Crnogorske oblasti karakteristične su i za bavljenjem određenim sportovima, a naročito sportovima koji su uvršteni u programe ljetnih i zimskih olimpijskih igara.

Primorska Regija Crne Gore ima plaže sa najviše pijeska na Jadranu, čija ukupna dužina iznosi 152 km. Površina od 1,5 miliona metara kvadratnih. Čisto i prozirno Jadransko More ima plaže duge više kilometara ili svega nekoliko desetina metara, od kojih su jedne opremljene savremenim plažnim programom, a druge divlje i udaljene, do kojih je moguće doći brodićem ili čamcem. Sve ovo pogoduje i daje izuzetne mogućnosti za sportske aktivnosti koje su vezane za spotrove na vodi, kao i ekstremnim sportovima. Ovi sportovi su jako popularni, naročito plivanje i vaterpolo. Posebno treba istaći vrhunske rezultate u vaterpolu. Pored sportskih rezultata veliki značaj navedeni sportovi imaju i za razvoj turizma. Ovo područje ima jako razvijen turizam i pomorsku privredu, prostire se na istoku do rijeke Bojane, na zapadu do Herceg Novog, a na sjeveru do planinskih vijenaca Krivošije i na jugu do Ade Bojane. Ljeta su duga i topla, a zime kratke i blage. Jedna od najljepših plaža je Velika Plaža.

U regiji srednje Crne Gore smještene su najbitnije institucije iz oblasti nauke, obrazovanja, umjetnosti, kulture, sporta i zdravstva, dok s druge strane razvijene su određene grane industrije i saobraćaja. Tu su i dva najveća grada u Crnoj Gori, Podgorica i Nikšić. Ovdje treba napomenuti da su ova dva centra ukupnog sporta u Crnoj Gori preko 75%. Ovdje su razvijeni sportovi i olimpijski i ne olimpijski. Kod olimpijskih treba izdvojiti košarku, fudbal, obojku, tenis, stoni tenis, boks, dok kod neolimpijskih prednjače karate i kik boks.

Planinsko-dolinsku regiju čine visoke planine, šume, planinska jezera riječne doline i kanjoni. Na planinama Bjelasica i Sinjajevina ili u njihovom podnožju ima više jezera ledničkog porijekla, prašuma, brzih planinskih rijeka i jezerskih dolina, uz bujnu vegetaciju i uvijek prisutnu svježinu. Prosječna januarska tempetaura prelazi granicu ispod nule što omogućava bavljenje zimskim olimpijskim sportovima. Najpoznatiji

smučarski centri su na Bjelasici, Žabljaku, Turjaku i Lokvama. Površina Crne Gore iznosi 13.812 km² sa oko 662.000 stanovnika, njen glavni grad je Podgorica sa oko 200.000 stanovnika. Cetinje je prijestonica, istorijski i kulturni centar. Ukupna dužina morske obale iznosi 293 km. Naviši vrh je smješten na Prokletijama, Zla Kolata (2.536 m). Najveći zaliv je Bokokotorski zaliv. Ljeti prosječna temperatura iznosi 27⁰C. Prosječan broj sunčanih dana u godini iznosi 240. Nacionalni parkovi u Crnoj Gori su Durmitor – 39.000 ha, Lovćen – 6.400 ha, Biogradska Gora 5.400 ha i Skadarsko jezero 40.000 ha.

2. OLIMPIZAM

Olimpizam je takmičarski, sportski pokret koji se pojavio u staroj Grčkoj. Prve olimpijske igre su održane u Olimpiji na Peloponezu, pa su po tome i dobile ime. Organizovane su 776. godine prije nove ere, a održavale su se, po dosadašnjm istraživanjima do 394. godine, takođe prije nove ere, kada ih je ukinuo rimski car Teodosije, a ukiđanje igara je jedan od vidova dokidanja helenskog duha. Igre u Olimpiji su bile smotra sportista iz svih grčkih državnica.

Igre pod istim imenom, obnovljene su pri kraju XIX vijeka.

2.1. Olimpizam, Crna Gora, Grčka-Atina

Glas o pripremi Olimpijskih igara u Atini prešao je preko balkanskih prostora. Crna Gora kao samostalna država, kao i ostale balkanske države koje su kasnije činile SFRJ, nijesu uzele učešće na prvim Olimpijskim igrama 1896. godine. Ipak, taj događaj nije prošao u potpunoj anonimnosti. O tome nam svjedoči najava u "Luči" - književnom listu društva "Gorski vijenac" (izdavanom na Cetinju u periodu od 1895-1900), godine, sveska IV iz juna 1895. godine. U tekstu se pored ostalog kaže: "Entuzijazam čitavog grčkog svijeta je neopisiv, a uspjeh Olimpijskih igara osiguran je jer je predložena suma novca za tu svrhu od 100 do 150 hiljada franaka koja je nekoliko puta umnožavana. Čitav se svijet jako zainteresovao za uspjeh Olimpijskih igara. Mnogi vladari svjetski postadoše počasni predsjednici tih igara, da bi im se povećala važnost".

Pitanje učešća Crne Gore na igrama nije moglo biti zaobiđeno: "Dakle, Crna Gora koja s pravom uživa svjetski glas za svoje junaštvo, Crna Gora koja je srodna Grčkoj po krvi, po vjeri, po naravi, po običajima, po klimatu, po temperamentu, po patriotizmu, po junaštvu. Bili bilo pravo da ostane neutralna u toj izvanrednoj svečanosti koja se s najvećim zanosom primaju i nude Amerikanci i cio ostali svijet? Crna Gora nova Šparta - bili bilo pravo da ne sudjeluje toj svečanosti koja će biti na zemlji stare Šparte? Nije li Fundina i Vučji Do za Crnu Goru što i Maratonsko polje i Plateja za Grčku? Nije li Crnogorski guslar, grčki Omir? Crnogorci - novi Špartanci - bili bilo pravo da se pokažu indiferentnim prema svečanosti potomaka starih Špartanaca? Ne doista".

U tom smislu, predlaže se: "Svi ti uzajamni odnošaji odgovaraju da i Crna Gora treba po svaki način da sudjeluje Olimpijskim igrama. Zato bi trebalo na vrijeme da se stvori jedno malo društvo koje bi prištedjelo koju leptu za tu svrhu. Trebalo bi da se to

društvo prijavi i upiše u program Olimpijskih igara, i tako Crna Gora, s jedne strane bi pokazala svijetu, ne samo u ratu već i u miru, da je srodna staroj Šparti".

Pokušaji Crnogorskih sportista da se uključe u takmičenje na prvim Olimpijskim igrama iako je bio bezuspješan ostavio je traga i produbio veliku želju za dokazivanjem i odmjeravanjem snage i vještine. Postojala su zvanična (organizovana) takmičenjima, kao i nezvanična takmičenjima (tradicionalna) koja su se održavala nakon određenih skupova ili neke svetkovine.

2.2. Dolazak Olimpijca Momčila Tapavice osvajača prve olimpijske medalje u Crnu Goru

Što igre ipak nijesu prošle bez Crnogoraca zaslužan je Momčilo Tapavica rođen u Nadalju (1872-1949).

Najnovija istraživanja pokazala su, da je izuzeran značaj razvoju sporta u Crnoj Gori dao Momčilo Tapavica, osvajač bronzane medalje na prvim olimpijskim igrama, održane u Atini 1896. godine.

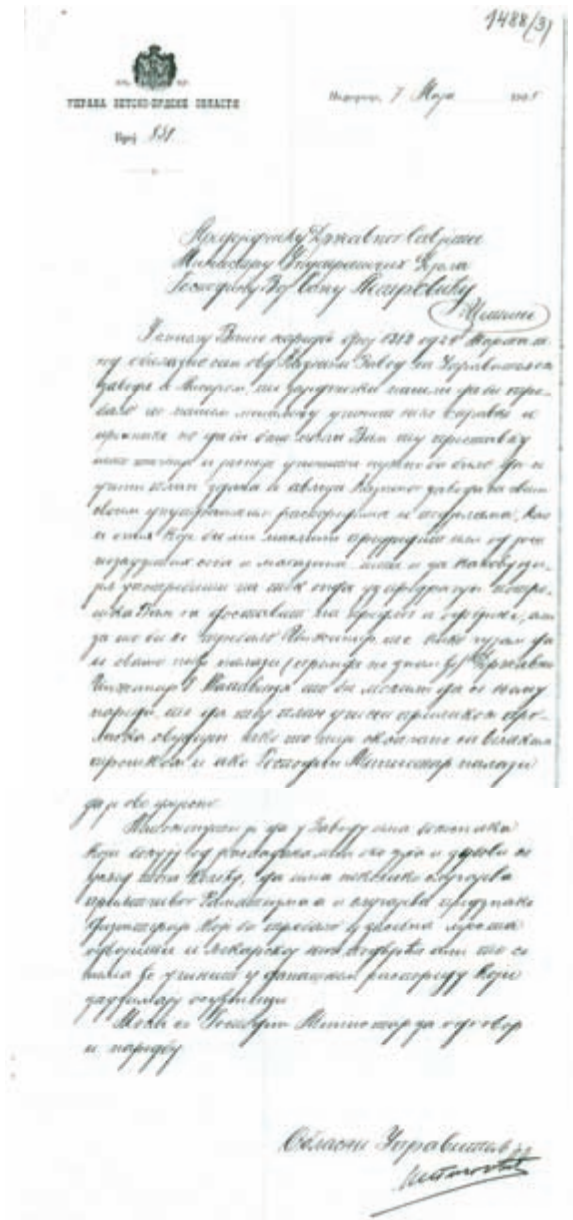
Momčilo Tapavica rođen je 26.10.1872. godine u Nadalju, malom mjestu u blizini Novog Sada. Njegovi preci su se doselili u Vojvodinu iz Crne Gore. Kao dječak, Momčilo Tapavica je pohađao osnovnu školu u svom rodnom mjestu, a gimnaziju u Novom Sadu i Segedinu. Maturirao je 7. juna 1890. godine. Kao dobar učenik dobija stipendiju matice Srpske i školske 1890/1891 upisuje se na studije hemijskog odsjeka Tehničkog fakulteta u Budimpešti. Interesovanje prema građevini i arhitekturi preovladava i on se u drugom semestru iste školske godine, premješta na Građevinski fakultet. Fakultet završava 1895. godine kao jedan od boljih studenata. I kao gimnazijalac, naročito kao student, Momčilo Tapavica je pokazao da posjeduje svestrani sportski talenat. Odličan student i još bolji sportista, učestvuje na raznim takmičenjima u više sportskih disciplina i postiže dobre rezultate. Bio je član vježbačke družine, koja se zvala Narodno gimnastičko udruženje. Uglavnom osvaja prva mjesta u disciplinama: skok u dalj, skok u vis, bacanje kugle i tenisu. A na jednom takmičenju koje je održano 12.12.1895. godine u čast ministra vjera, kulture i sporta, osvaja prvo mjesto u skok s motkom, bacanje kugle, skok u dalj i tenisu. Ti rezultati su ga preporučili da postane član Mađarskog olimpijskog tima, koji je učestvovao na prvim Olimpijskim igrama u Atini, 1896. godine.

Momčilo Tapavica je učestvovao u sljedećim sportskim disciplinama: Rvanje – 4 mjesto, dizanju tegova – 5 mjesto, skok u dalje, skok s motkom, bacanje kugle.

Međutim tek u skorije vrijeme, zahvaljujući istraživanjima, nekih mađarskih istoričara olimpijskih igara, o čemu je našu stručnu i sportsku javnost obavijestio dr Radovan Vuković, da je Tapavica osvojio 3. mjesto u tenisu. Ako se pogledaju publikacije koje navode imena pobjednika, na prvim olimpijskim igrama, vidjeće se da su u tenisu navedena samo dva imena tenisera, koji su osvojili prvo i drugo mjesto. Rubrika koja je predviđena za osvajača trećeg mjesta je prazna.

Dosadašnji publikovani radovi, istoričara sporta, godinu 1908. uzimaju kao godinu kada je Tapavica došao u Crnu Goru, kao savjetnik Knjaza Nikole za građevinarstvo. Naša pleminarska istraživanja o dolasku i boravku Momčila Tapavice u Crnu Go-

ru, ukazuje da ovaj podatak sa aspekta istorije sporta nije tačna. Tapavica je na Cetinje došao krajem 1904. godine. O ovome se govori u jednom izvještaju, koji je upućen ministarstvu unutrašnjih djela gđinu Vojvodi Božu Petroviću.

Dokument 1.

1111(3)

Број 1168
II 1964. 752

Књ. Министарству Унутарњих
Дела

Упоредно Управи Спортских Времени Комитета
Олимпијске Мисије Министарства Јавне Радне Управе
Боје на Заградњу, овој је суд као вршилац и
напомиње одређену судску компетенцију извршавајући
одређене мере и прелазно радње до суд
Олимпијског Рада на договорну урн или с. Министарство
Деловања, да се додвојбави, или као стана,
а у случају Архитекта Вирејана, који се обављају
раду, у име на внаде за струку изража 116 група.

Уреду наведених и ради дефинитивног
решавања овог спора, како је у овом случају
Књ. Министарство Унутарњих Дела, који извршава
дан данас извршавајући овој суд, како се
или саставачи у внаде сваког пута сваке
извршавајући компетенцију, до и као државни
заповедници, или до сваке поверених ми
раду као вршилац мисије, и до извршава
и компетенцију одређеног суд и до извршавајући
у овом случају на внаде заградњу, наредбу
државних заповедника грађанског рада,
или, ако су одређени са стране овог Министарства
или мисије државнице, како су.

Београд 1964.
Урбана

Књ. Властимир Ву
Председник
Ј. Милић

Dokument 2.

Момчило Тапавица
1872-1949

ЈЕДИНИ ЈУЖНИ СЛОВЕН - СРБИН - УЧЕСНИК
ПРВИХ ОЛИМПИСКИХ ИГРА 1896. ГОДИНЕ У АТИНИ
НАШ СУГРАЂАНИН, АРХИТЕКТА И ПРОЈЕКТАНТ ОВЕ КУЉЕ,
СТАРОГ ХОТЕЛА „БОКА“ И МНОГИХ ДРУГИХ ЗДАЊА

НА СТО ГОДИНА ОЛИМПИСКИХ ИГРА

ГРАЂАНИ ХЕРЦЕГ - НОВОГ
ЈУЛА 1996 ГОД.

Dokument 3.

Ovaj podatak je izuzetno značajan sa aspekta posmatranja razvoja teniskog sporta, i sporta uopšte u Crnoj Gori.

Prvi Teniski-golf klub osnovani su 1906. godine pri Italijankom Poslanstvu, i u tom periodu sva poslanstva izuzev, Ruskog i Turskog dobijaju teniske terene. Tako da već 1910. godine imamo izgrađenih ukupno 11 teniskih terena. Te godine je objavljeno krunisanje Knjaza Nikole za prvog Kralja a Crna Gora proglašena za Kraljevinu. U programu svečane manifestacije, bio je uvršten tenis i golf pored ostalih događaja. Nova istraživanja o dolasku Momčila Tapavice, na dvoru Kralja Nikole, ukazuju, da je upravo on ličnost koja je dala jedan ogroman značaj u kulturnom i sportskom smislu tadašnje predstonice, i da su pod njegovim rukovodstvom izgrađeni teniski tereni, i osnovan prvi teniski-golf klub.

Rvanje (jakanje), bacanje kamena s ramena (s mjesta i zatreke), skakanje (s mjesta i zatreke), gađanje iz oružja... bile su omiljene aktivnosti mladih Crnogoraca. Izuzetno uspješni takmičari su dugo pominjani i postajali popularne ličnosti u svom okruženju.

Gimnastika je jedna od prvih organizovanih sportskih grana koja se pojavila krajem XIX vijeka na Cetinju gdje se uvodi u Nastavni plan i program osnovnih škola. Podstrek za organizovanjem gimnastike u Crnoj Gori, jeste Sokolski gimnastički pokret koji se javio u Češkoj 1862. godine, a zatim se proširio na sve slovenske zemlje.

Prvi zvanični međunarodni gimnastički nastup Crna Gora je imala na Prvom Hrvatskom svesokolskom sletu u Zagrebu 1906. godine.

Tenis kao vrlo stara sportska grana prvi put se u Crnoj Gori pominje 1894. godine. Britanski časopis "ARENA" pod naslovom Crnogorski knjaz igra tenis, objavljuje graviru na kojoj Knjaževići sinovi knjaza Nikole, Danilo i Mirko igraju tenis na Cetinju.

Golf je škotska igra. U Crnoj Gori se prvi put pominje 1906. Godine, kad je osnovan 27. jula 1906. godine prvi golf klub na Cetinju. Glas Crnogorca br. 27. 1906. godine .

Period poslije Prvih Olimpijskih igara 1896. godine pored navedenih sportskih disciplina vrlo znacajnu prepoznatljivost imali su i ostali sportovi: Streljaštvo, Mačevanje, Konjički sport, Biciklizam, Fudbal, Klizanje, Koturanje (Skating), Skijanje.

Podatak da je Momčilo Tapavica napustio Crnu Goru 1912. godine, nije tačna, 1922. godine u Herceg Novom, osnovano je sportsko društvo „Jadran“, koje u svom sastavu ima tri sekcije: plivačku, veslačku i tenisku. Osnivači su bili: Gojko Gojković trgovac; Tomislav Sabinjar sudija; Veselin Mrđen ljekar; ing Momčilo Tapavica i dr. Projektovao je park u Herceg Novom, hotel „Boku“, zgradu „Zdravljak“, vilu „Jadranska straža“ sagrađena 1920-1925. godine, zgradu Galerije u Herceg Novom u kojoj je prema kazivanju doktora Budeča, njegova porodica živjela do početka II svjetskog rata.

Pored vjekovne težnje crnogorskih sportista da se pojave na Olimpijskim igrama pod Nacionalnom zastavom, taj vjekovni san se ostvario nakon čekanja od 112 godina. Crna Gora je 2008. godine, sa ostalim državama svijeta bila učesnik Ljetnih Olimpijskih igara u Pekingu, a nakon čekanja od 114 godina i Zimskih olimpijskih igara u Vankuveru 2010.godine.

LITERATURA

1. VAN. D. BENET. L. B. 1791. " Sjatska istorija fizičkog vaspitanja
2. ŽIVANOVIĆ N. " Sport- uzleti i padovi" Niš , 1992. godina.
3. JOVANOVIĆ N. "Spotr u Crnoj Gori do 1914 godine". Sp. Savez Cetina 1994. godina.
4. IVAN HUJIĆ " Tenis u Crnoj Gori 1894-1995 godina.
5. MARTINOVIĆ B. "100 godina tenisa u Crnoj Gori" Kulturnu prosvjetna zajednica i TSCG 1999 godina.
6. VUKOVIĆ R. " Istorija olimpijskih igara" Logos, Totovo selo . 2000. godina.
7. VUKOVIĆ R. " Preteč organizatori, gosti i takmičari na olimpijskim igrama" 1896. godine. Novi Sad , 2000. godina.
8. RAŠOVIĆ D. " Komparativna analiza morfoloških karakteristika, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti učenika i tenisera" Niš 2003. godina.
9. RAŠOVIĆ D. " Značaj razvoja tenisa u Crnoj Gori, u poslednjih 10 godina za razvoj fizičkog vaspitanja. Vtnjačka Banja 2004 god.
10. RAŠOVIĆ D. " Značaj prve medelje Momčila Tapavice, za razvoj teniskog sporta u Crnoj Gori. Kotor 2005.
11. RAŠOVIĆ D. " Početak igranja tenisa kao podstrek razvoja sporta u Crnoj Gori. Kotor .2006. godine.
12. RAŠOVIĆ D." Tenis u Crnoj Gori sposebnim osvrtom na metodologiju rada na teniskom zidu". Bijela 2007 godina.
13. RAŠOVIĆ D. " Medalja Momčila Tapavice osvojena na prvim olimpijskim igrama i njen značaj za razvoj tenisa u Crnoj Gori.
14. MADIĆ B. " Optimalizacija i intenzifikacija u funkciji osavremenjavanja nastave fizičkog vaspitanja, Ohrid. 1989. godine.
15. Živanović N., Živković I. (1997.)Više od igre. Niš: "Vizantijsko ogledalo".
16. Živković N. (2000.) Prilog epistemologiji fizičke culture. Niš: "Panoptikum"

MONTENEGRO AND OLYMPISM

Montenegro is the current name appears 1276.year in the Charter of King Milutin. It was named after the high trees that are covering the hill Lovcen until the very tops of giving his country, viewed from the sea, "black" and the grim look. The beauty of Montenegro is full of contrasts which testify of its three regions: Coastal, Central and Mountain regions, which allows the conditions for engaging in all sports, especially sports belonging to the Olympic sports. Olympism itself has a long tradition in Montenegro, which dates before the Modern Olympic Games in Athens 1896.year and Montenegrins activity to find on the biggest sports festival back 1896.year.

Key words: *Montenegro, philosophy, sports, Tapavica, Olympism*